

RXVI b

in - 4°

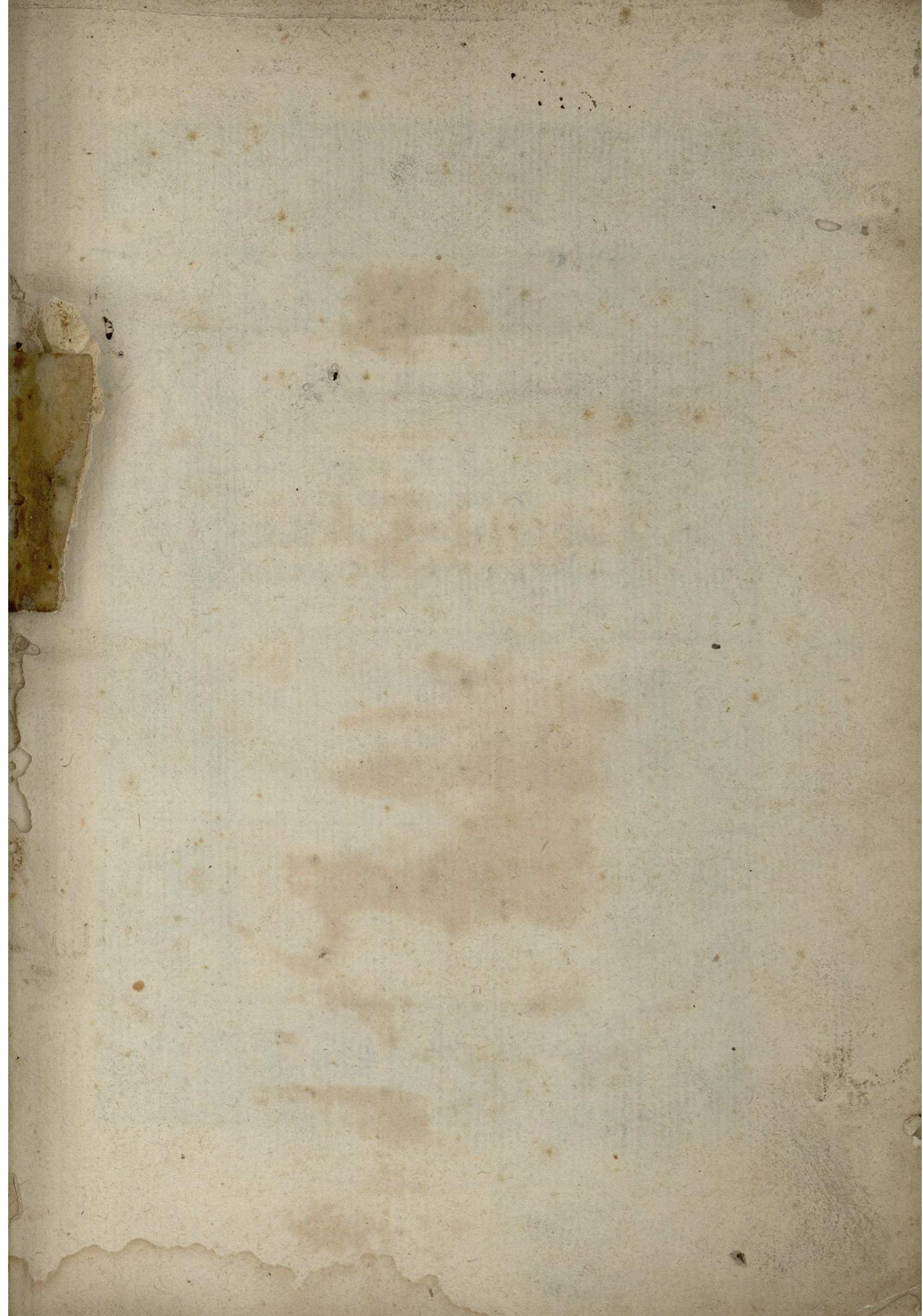
63

SORBONNE

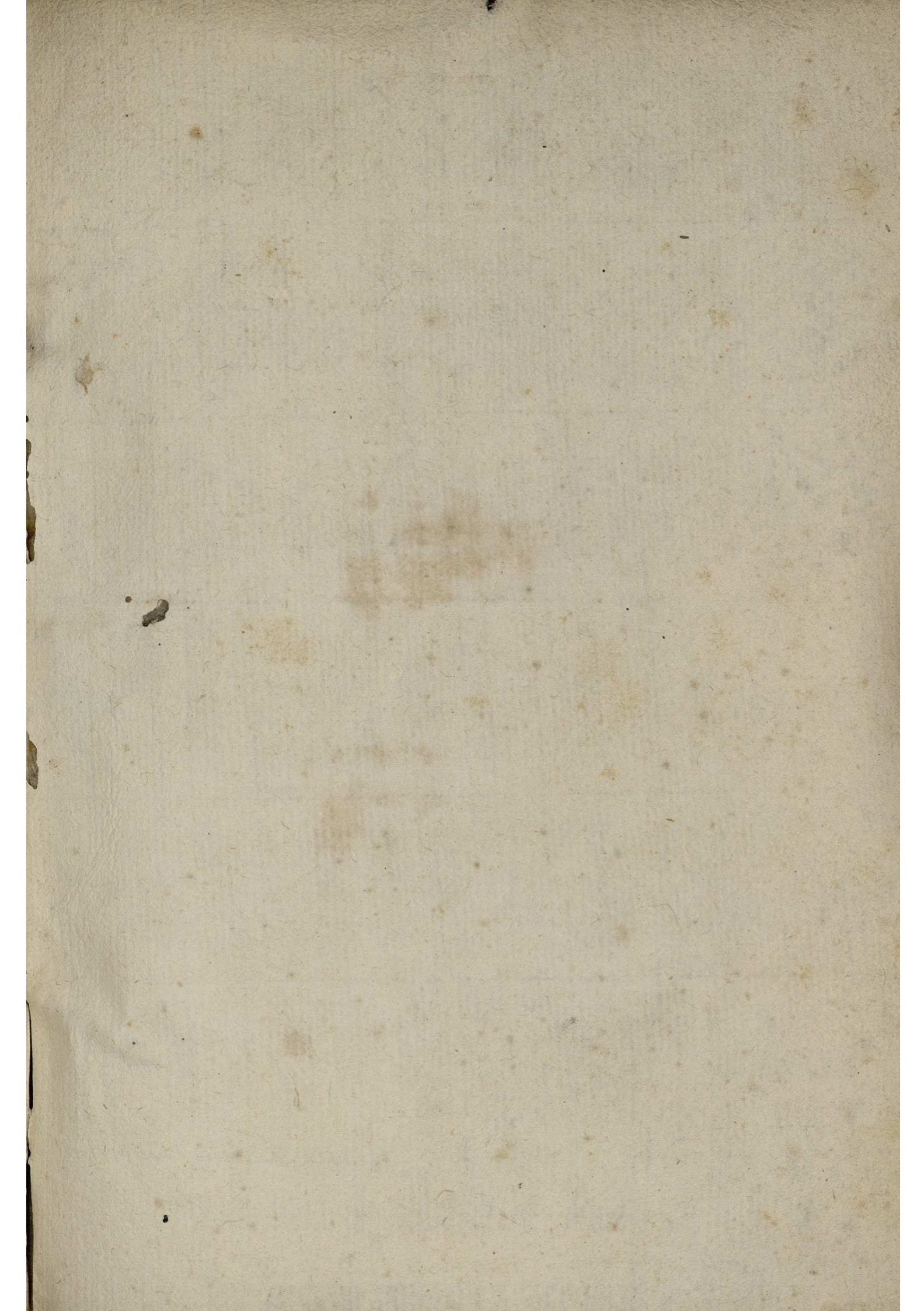
b
4°
WNE

N. IV. 94.

2 baly
6 mnd $\frac{1}{2}$ baly

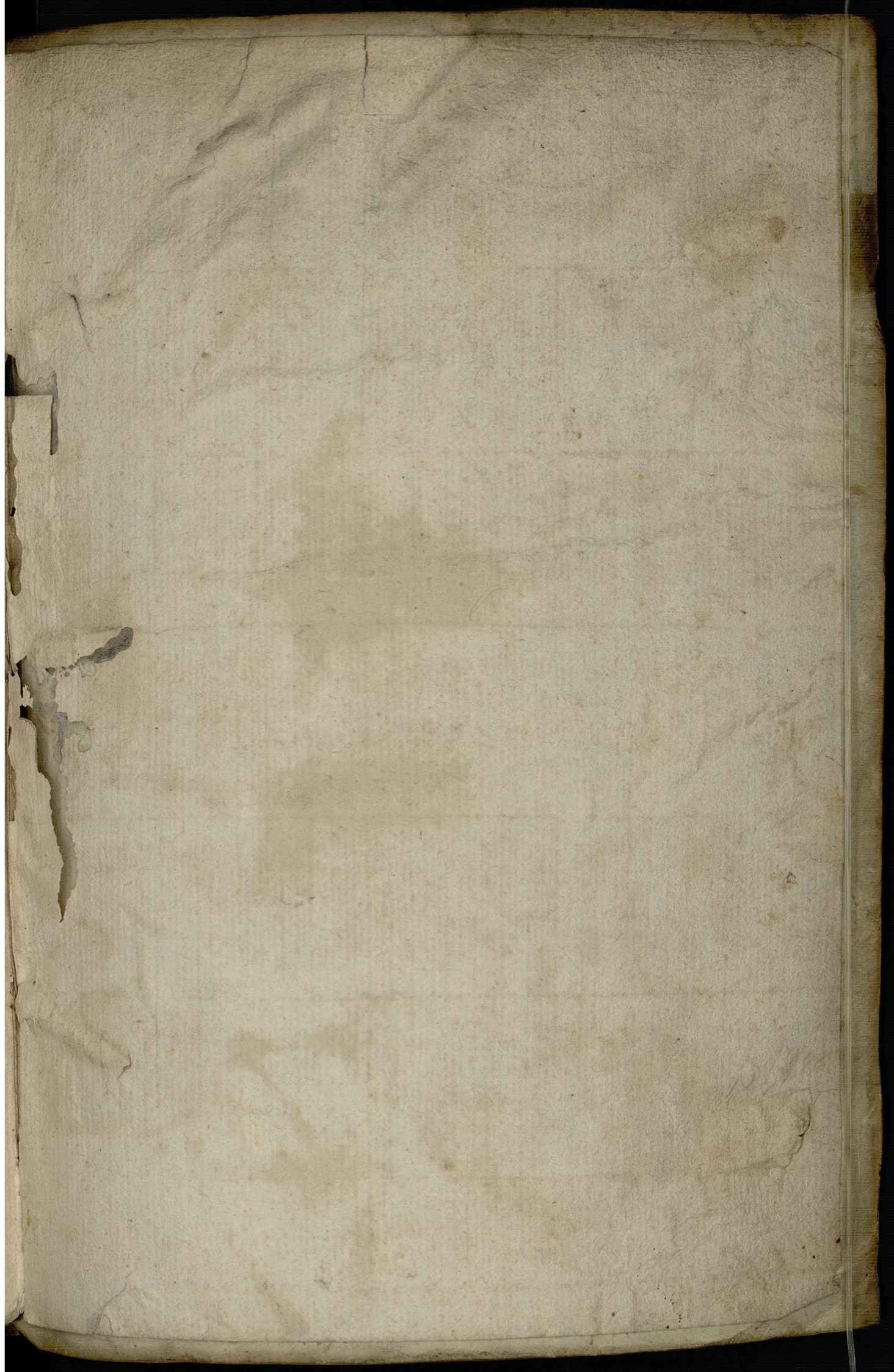
R XVII b 63 in-4°

R XVI B 4= 63

D00145201 3

RX
in
SOR

PETRI PEREGRINI
MARICVRTENSIS

De Magnete, seu Rota perpe-
tui motus, libellus.

Diui FERDINANDI Rho-
manorum Imperatoris auspi-
cio, per Achillem P: Gasserum

L: nunc primum pro-
mulgatus.

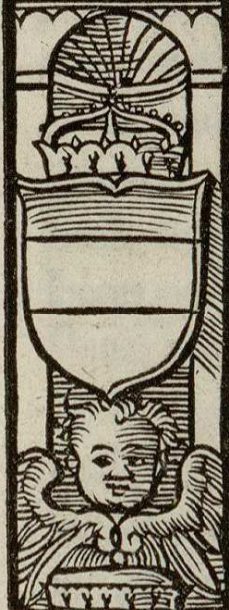
AVGSBVRGI IN
SVEVIS.

Anno Salutis

1558.

S. Φ.

q. 127.

PETRI PERREGINI
MARICOURTENSIS
De Magnifico Rege
in Austria
Dilectissimo
Imperiali Bibliotheca
eiusdem Archiducis
L: unum
librum

AVGUSTUS IN
SVEVIA
Anno 1580

DIVO FERDI-
NANDO RHOMANORVM IM-
peratori semper Augusto: ac Germanię, Vngarię,
Bohemię &c. serenissimo Regi: Hyspaniarũ illu-
strissimo Infanti: Austrię potentissimo Archi-
duci: Burgundię &c Duci: Suevię Princi-
pi: Tyrolis, Habsburgi &c Comiti:
Domino suo longe clementissimo,
Achilles P: Gasserus L: me-
dicus Doctor S: D:

Q Vanquã non ignorem, ea quę Imperatori
Augusto, rerum humanarũ summo guber-
natori, mitti aut offerri solent, meis viribus atq;
opibus longe maiora debere esse. Tamen cũ tan-
tam, iam tot retro temporum curriculis, nobilis-
simę Austriadũ familię comitatem excellentem,
gloriosamq; facilitatem perpetuo innatam esse,
nulli non per uniuersum ferme orbem constet:
Non putavi mihi opus fore, dum paruulũ hunc
Petri Peregrini de Magnete, Rotulaq; perennis
motus, aliquot sæculorum uetustate sepultũ li-
bellulũ, inclitissimo nomini tuo, sacratissime Cæ-
sar Imperator, in faustissimum tanti tui culminis
auspiciũ constituerim dedicare, ut ad ea exem-
pla, quę de Gentilium deorum placabilitate, aut

potentissimorum Monarcharum mansuetudine,
literarum monimentis prodita sunt, confugerem.
Haud enim rationis compos, nec uerus Germa-
nus, uideri iure possem, si uel humani aliquid, uel
liberale, in florentissima domo Austriaca, desy-
derari existimarem. Ex cuius non tam magnani-
mo quam φιλανθρωπωτάτης sanguine, tot illustrissi-
morum principū, fortissimorū Regum, Impera-
torum deniq; inuictorū, innumera examina toti
Europę, ab hominum iam memoria, propagata
sunt & processerunt generosissime.

Talibus itaq; argumentis confisus, presertim
cum te Ferdinande Imperatorem nunc in Ger-
mania post fratrem habeamus clementissimum,
intrepide Maiestatem tuā leuidensi hocce munu-
sculo, mole quidem chartarum ac uerborum sim-
plicitate exiguo, sed nī fallor momento grandi, &
iucundo, salutare: Ac eidem sumū illud & ex-
tremum mundanarum dignitatum fastigium,
quod reliquis tuis fortunis nouo hoc Vere, lucu-
lentissime pariter ac meritissime accessit, pro mea
uirili congratulari, etiam priuatus aut forsan im-
portunus, non addubitaui.

Accum minime nos lateat, quam præter cun-
ctas alias, quibus cum laude, & corpore & ani-
mo polles, Heroicas uirtutes, mathematicis etiā
& philosophicis scientiis, rerumq; adeo Natura-
lium

lium exacta cognitione, plus plerisque aliis Regibus, acuratissime a teneris annis instructus, & etiamnum pulcherrime ornatus sis: facile mihi persuaderi sum passus, presentem libellum Cæsaree tuæ maiestati non usquequaque ingratum molestumque futurum.

Vbi enim usus commoditatem fructumque, siue item inuenti subtilitatem in eo, sepositis arduissimis Imperii Regnorumque tuorum curis, sollerti ingenio rimari ac perpendere aliquando dignaberis, fessum proculdubio animum mire recreari, ac mentis sollicitudines suauissima ipsius contemplatione nonnihil alleuari, nec uulgari uoluptate te totum, etiamsi rem antea ex parte perspectam habeas, oblectatum iri persentisces experierisque.

Nā plane author hic noster Silenos Alcibiadis representans, prima quidem facie vilis & exilis adparet, interius vero ac penitus inspectus, mere diuinus & θαυματουργός affabre est: Qui quod & antiquus & paucissimis esset notus, efflictim a me flagitare uidebatur, ut sui (utpote non tā nomine quam re ipsa peregrini, imō verius captiui hactenus) tandem misertus, sub æquissimi Imperii tui exordio, ipsum ab exilio situque vindicare nō recusarem, ac in libertatem restituere non grauatim pergerem.

Quod cur tam facile annuere, & iam demum
facere ausim, nulla alia ratio subest, quàm ut ra-
rissimum ipsius, amcenissimiq; studii dogma, sub
Maiestatis tuę, ceu Aiakis clypeo, tutius contra
vitiligratores in lucem prodire queat: Simul ac
ut incognitę materię dignitatem, serenissimi uul-
tus tui iubare, veluti obscuriores stellulas a splen-
didissimo Sole, magis illustrari, hominibusq;
commendatiorem fieri percupiam: Dein quoq;
ut animi mei deuotionem, qua a temporibus Di-
uę & foelicissimę recordationis ani tui, Maximi-
liani Imperatoris Augusti, patrisq; mei, maie-
statis suę dum in viuis esset chirurgi fidelissimi,
Austriacę domui semper addictus fui, breui hac
inscriptione contestatam faciam.

Quod si indecori, aut intempestiui quidpiam,
in illa perpetratum fuerit: domesticis iisdemq; do-
ctissimis & integerrimis Archiatriis tuis, Iulio
Alexandrino & Stephano Laureo, qui mihi eius
facinoris authores sunt, imputabis: Ita tamen,
ut nulli nostrum (supplex precor) fraudi sit fu-
turum, meq; ut humillimū clientulum, ut ut de
proprio nihil attulisse forte uidear, nihilominus
benignissime agnoscas: Quandoquidem non mi-
nus ille literarię Reipublicę conduxisse arbitran-
dus est, qui probe ab aliis inuenta cōmunicat can-
dide, quàm ille ipse qui rem aliquam primus elu-
cubra-

cubrauit.

Christus deus opt : max : , qui rex est regum ,
& dominantium in eternum dominus, Imperato-
riam tuam maiestatem, cum Augustissima sobo-
le, ad honorem nominis sui sanctissimi, in quo
solo Salus vera mortalibus est promissa, diutissi-
me nobis conseruet, ac faustam tueatur, Amen.
Augsburgi Sueuorum, in ipso incarnationis di-
uini verbi, labentis millesimi quingentesimi quin-
quagesimi octauo anni, festo.

capitulum
Christus deus est : rex : qui rex est regum
et dominatum in eternum dominus imperator
nam tuum mactatum cum Augustinus lobor
is ad honoris nominis sui sanctissimi in quo
solo Salus vris mortalibus est promissa divina
tue nobis conferet ac salutem tuamque Amen
Augusti Zuerorum in ipso incarnationis die
nisi verbi labentis mille annis quingentesimo primo
quarcenti octavo anno festo

ACHILLIS P: GASSERI L: PRÆ-
fatio in Epistolam Petri Peregrini
de Magnete:

Postquam aſſos iam plus minus triginta, exi-
lem hunc, ſed mea ſententia maximi facien-
dum, Petri Peregrini de Herculei lapidis Aſtro-
nomia, ſeu Rota perennis motus libellum, ſua-
uiſſima uſucapione ſolus quaſi poſſederim, Ip-
ſumq; incomparabiliter tum uſiſſimum tum
iucundiſſimum quoque iudicauerim, Imo om-
nino digniſſimum, qui paſſim doctorum volitet
per ora virorum, & cenſuerim ſemper, & adhuc
plane cenſeam: Editionem autem ipſius nihil
ominus apud cunctos alios, pertinaciter et ubique
(exemplaris enim copiam hinc inde extare no-
torium eſt) negligi haſtenus animaduſterim
quoque, Non potui non Mortalium, vel faſtum,
quo hiſce ſtudiis tanquàm leuiculis medium o-
ſtendere digitum pro gloria ducunt, vel impuden-
tiam, qua ſepiuſcule plagia vaſerrime designant,
vel denique inuidenciam, qua bonos authores
turpiſſime opprimere nuſquam ceſſant, Satis
ſuperque admirari. Neque uolui item pro bene-
uola ea, quam ad iuuanda cōmunia ſtudia gero,
propenſione, diutius committere, quin priuatis
A meis

meis delitiis, publicum commodum preferrem,
ac Aureum hunc libellum, sub noui nostri Im-
peratoris tutela, Critico hoc Nasutoque tempo-
re tandem in vulgus emitterem, studiosisque om-
nibus per Typographos citra liuorem publica-
rem. Persuasus etenim multis, & iis non vanis
nominibus sū, ut ut aliter alii sint animati, me ist-
hoc ausu, non solum honestissimo desyderio illo-
rum, q̄ liberalioribus speculationibus dediti, stre-
nuo sibi persuadent, non vndiquaque friuola,
ἢ τὰ ὑπὲρ μέτρα ὄντα esse, quæ de Motu Perpetuo a-
nonnullis feruntur, ceu frugali aliquo gustu satis-
facere posse: Verum etiam tanquam popismo,
illos quoque ad communicandum sua inuenta
super hac re, illecebre pellecturū fore, qui tantum
non aureos montes, de motu isto curiosulis et
opulentioribus secreto pollicentur: Etenim tam
multos bonos viros, quos insana mirandæ eius
rarissimæque uel scientiæ uel artis cupiditate cor-
reptos intelligerem, diutius elegantissimi huius
libelluli lectione defraudare, prorsus impiū duxi.
Quemadmodum sane & cunctos alios, qui sua-
uissimas animi sui, eodē de opificio, cogitata the-
oremataque hætenus non candide in publicum
contulerunt, in vniuersa hominum cōmertia & so-
dalitia iniurios contumeliososque decerno ac
pro-

pronuncio: Licet illos adhuc longe execrabiliores
iudicem, qui recentium Philosophorum super eo-
dem negotio Cōmentaria odiosius perniciosius-
que suppresserunt. Quæ mala pestis mirum ni &
presenti meo authori, preter ipsius voluntatem,
in hunc vsque diem immeritissime obstaculo fu-
it, quo minus dudum ex tristi carceris barathro,
lætas prodire ad auras, nec eo ipso more, iam mor-
tuus & mutus, prodesse studiosis potuerit, quo
vividus & disertus humanissime pariter ac lubentis-
sime antea cōsuetus fuerit. Quanquam vero per-
fectionem Perpetui motus tum non paucilitera-
tissimi Cosmometræ, tum multi sollertissimi archi-
tectones, æque ac Circuli quadraturam, scibilem
quidem (ut loquuntur) & acuto ingenio perue-
stigabilem esse, verum nondū gnauiter inuentam
absolutamque clamitent: Evidentibus tamen ar-
gumentis Tractatu hocce nostro, eius Practicæ
artificiū, in paruo instrumento esse possibile, leui-
que momento paratu facile, tam luculenter euin-
citur, vt non vsque quaque in maiori machina
spem illius abiiciendam fore, irrefragabiliter per-
suasum comprobatumque uideatur. Id quod non
pridem insignis quidam vir, dum uiueret, sese iam
reperisse, ac propediē ad actum reducturum, tan-
ta confidentia apud nos iactitauit, vt norim non

triuialis eruditionis generosum ac ditissimum hominem, qui multis aureorum millibus artis eius traditionem ab ipso licitatus serio sit. Et quamuis veneranda Vetustas, que ex prescriptione iam semper doctissima & prouidentissima est habita, meritoque etiamnum haberi debet, quamque nihillatuisse persuasi mere omnes sumus, plurimorum & eorundem illustrium tum Physicorum tum Medicorum, in omnibus linguis, & versu & prosa, non spernenda quoque ad nos de Magnetis pictura & descriptione, eiusque tum in humana corpora, tum in durissimum ferrum, adeo manifesta potestate, monimenta fideliter transmiserit, Veluti apud grauissimos authores (quorum catalogum in calce opusculi huius addam) de uita et literis optime meritos, uidere est: Nusquam tamen quicquam de eiusmodi dicti lapidis, vel quam habet cum Primo mobili peculiarem, potentia, vel omnimoda in variis organis utilitate, expositum diligentiore sermone reliquit, aut ulla recta dissertatione, sicut in reliquis ferè omnibus, etiam minutissimis, rebus elegantissime solita est, explicauit indicare uè saltè fategit: ut ut Anaxagoras ipsum animatum esse contendat, et Paulus Ægyneta φυσικῶντα dixerit, aliusque quispiam illi Naturam sensus & manus tribuisse referat: Quin item et
Hy.

Hystoriographi breuissimis tantū, Dinocratem
architectum templi Arsinoes testudinem in Ægy
pto, iussu Ptholæmei Philadelphi regis, ex Mag
nete inchoasse, quo simulachrū eius sub medio
tholo in aere penderet, annotarunt: Simulac A
lexandriæ, in delubro Serapis, stultioribus illusū
statua, quæ neque culmen neque solum attinge
ret, infixio laquearibus Magnete, Græcorum lite
ris proditum est: Haud aliter atque Saraceni, lon
ge posterius Idoli sui ferreum Pheretrum, apud
Mecham Fælicis Arabiæ volitans superstitiosius
effinxerunt. Porro sequenti dein æuo, cum inter
Mahumeticos Christianosque phylosophos, in
numeri Eruditi, essentiam, differentias, loca nati
ua, & operationes, Sideritidis lapidis ampli
us conscribere, infinitis lucubrationibus conati
sint etiam, Nullus tamen Maiores superauit, hoc
est, veram rationem, cur tantum facultatis Mag
neti insit, vlla inuestigatione assequi, ne dicam tan
tam atque talem Astronomicæ virtutis in eo do
ctrinam, vel sibi met penitus experiri, uel aliis ada
mussim explicare potuit, Qualem meus hic, & re
& nomine Peregrinus, breui & succincta hac Epi
stola communi sensui exactissime offert, & precla
re nobis insinuat, Quem ad modum quoque no
stra memoria, denuo quam sagacissima sedulitate

post Marsilium Ficinum, Tañstetterus Collimiti
us, Hieronimus Fracastorius, & Georgius Agri
cola, idem negotium, tanquam lampada inuicem
cursu tradentes, curiosius indagare tentarunt,
causasque singularū operationum Magnetis as
signare non dubitarunt: Ita ut non infelicitur ple
raque circa Elementarem ipsius temperaturam,
& quæ hanc comitantur secundas uirtutes, plau
sibilibus coniecturis attigisse quasi credantur. Re
uera autem totis Phantasiæ uiribus, ulterius per
uenire contēplando nullatenus potuerunt, quā
ad tritum illud & parū firmum Scholasticorum
perfugium, ad occultam nempe proprietatem, si
ue specificam illam qualitatem formamque pola
ris stellæ, Arabes Alrukabam indigitant, qua fer
rum perpendiculare, certa Magnetis parte confri
catum, ad Septentriones impelli solet: Quia au
tem stellula ea quinque fermē Coeli partibus ab
ipso Mundi uertice, nostri Hemispherii, distet, ha
bet enim declinationem precise 85 graduum et
50 minutiarum, Existimauere idcirco a meridia
na Linea lingulam seu acum Compassi, semper
totidem partibus debere quoq; abscedere. Quod
dum acutioris iudicii homines falsum esse hodie
que perspiciant, ac nobilis ille mathematicus Pe
trus Apianus, æquilibrem eum Magnetis uicari
um

um, Meridiei segmentum tantum non undecim
partibus in prefatis organis subinde secare ani-
maduerterit: Adhæc multiscius ille nostri sæculi
philosophus medicusque, Cardanus Mediola-
nensis, diuersum quidpiam eadem in re in libro
Subtilitatum suarū subodoratus sit, Ac demum
in libris de rerum uarietate Taruisinū quendam
Verisimiliora receptis (quæ dubio procul ex hoc
ce fonte demanarunt) ingeniosius tradere in-
genue fateatur. Quid aliud restat, quam ut re-
lictis lacunis, ad uiui laticis scaturiginem, meo
munere iam postliminio tandem euulgatum, siti-
bundi accedere pergamus, presentemque hunc
Peregrinum, qui scrupulum eum inueteratum
tam expedite animis eximere potest, ambabus ul-
nis cum tripudio excipiamus, & qua conuenit in-
genti gratulatione exosculemur, præcipue uero sum-
ma reuerentia scriptum eius amplectemur, quo
explicationem tanti miraculi in Magnete, nō per
Sympathiam aut antipathiam aliquam, aut per
Aëris abditi defluxus siue iactationem, Vacui se-
quelam, Alimenti uē defectum, aut denique mon-
tes ferri, particulariter tantum docet, verum æter-
num & uniuersale, conuersionis ipsius Magnetis
per omnia Azimuth, nec non ad singulos cœli an-
gulos respectuū, dogma certissimis demonstrati-
on

onibus proponit & enucleat. Qui vir quis fuerit,
aut quando uixerit, ut non habeo Hercle, quod
certo asseuerare ausim, ita naturæ archanorum
consultissimum, & eundem Gallum, uix totos tre-
centos ante annos fuisse, si dixerò, me neque ab-
surda protulisse arbitror, neque imprudentius
hallucinaturn crediderim. Exemplar enim, unde
presentem tractatum transsumpsi, ante octuagin-
ta, aut plures, annos, in membranis exaratum es-
se non dubito: Et liquido ex stilo adparet autho-
rem hunc aliquanto longius hæc nostra tempora
precessisse, subque barbaro Literarum sæculo floru-
isse: Ad hæc ipsa opusculi materia sat cōtestatum
facit, eum inter Neotericos scriptores, post Alber-
tum Bolstadium (quem a multiiuga scientia
hodie omnes Magnum, sui uero Germani naturæ
Secundum Aristotelem uerissimū interpretem
adpellamus) connumerandum esse: Presertim
quando Flavius Blondus diserte in illustrata Cam-
pania, Amalphitanos haud perperam gloriari
prodat, Magnetis usum, cuius adminiculo nauig-
antes ad Arcton diriguntur, apud sese primo in-
uentum esse. Oppidū certe illud in Apulia, inter
Salernum & Nucerias situm, de nouo condi cir-
citer eam tempestatem cepit, qua Nortmanni re-
rum potiti, Neapolitanum regnum, relcamanti-
bus

bus pontificibus Rhomanis, auspiciati sub Lu-
thero secundo Imperatore sunt: Atq; ex eo inde
tēpore, Nautica illa & Viatoria instrumēta (vul-
gares hoc compassum, illud pixidem naualem, seu
stellam maris nuncupant) monstrante ferrea lin-
gula Magnetis ἡσίοτροπὴν, in vsum noticiamq; ue-
nere primulū. Fuisse fero Peregrinum hunc sub-
tilissimū & integerrimum phylosophum, vel hinc
maxime clarissimum redditur, quod solus, quan-
tum quidem ego sciam, cœlestem illam Herculei
lapidis naturam, & antecessoribus imperscruta-
biles effectus, literis mandare non cunctatus pro
posteris sit: Nec dissimili candore alios quoq; tra-
ctatus, procul dubio scitissimos, quibus dolenter
hodie caremus, Vtputa de fabrica phylosophico-
rum instrumentorum, Et de operibus speculorū,
composuerit: Ex quorum libellorum cognitione,
potissime autem ex presenti epistola, hodie nobis
admirandæ illæ multiplicesq; non tam in Geo-
metricis Hydrographicisq; obseruationibus, cō-
moditates redundant, quam in ipsiusmet Astro-
nomiæ problematibus fœlices animæ ad subtili-
ora altius inflāmantur. Libet hic, non plane παρ-
ρηγοῦν, in antiquorū Nautarum Peregrinantiumq;
miserias digredi. Erat illis in nauigando, tanquā
sacra Anchora, sola syderum obseruatio, Sicuti
Aratus Solensis poëta de Cynosura hisce versicu-
lis testatur

B

nd

Ἡ δ' ἑτέρη δλίχη μὲν ἄτ' αὖ γαυτῆσιν ἀρείου,
μειότερη γὰρ πᾶσα περισρέφετ' σροφάλλυγι,
τῇ καὶ Σιδόνιοι θύοντατα ναυτίλλονται.

Et Sulmonensis Naso in fastis canit,
Esse duas Arctos, quarū hęc Cynosura petat,
Sidoniis, Elicen Graia carina notet.

Ac constat Hyspanos ad Hesperis syderis directio-
nem olim in Italiam nauigasse. At hęc praesidia
sereno tantum sudoq; valebant cœlo, neq; ultra
torridam zonam, aut saltem Æquatoris circulum,
prouectis vllam opem ferre poterant: Cum circa
Taprobanem, vbi Septemtrio non cernitur, Pli-
nius libro sexto naturalis suæ hystoriæ, sulcantes
æquora uolucres secum vehere, quos in altum e-
mittentes sepius, meatum earū terras petentium
comitari coactos referat. Fragiles itaq; & despe-
ratos eos mortales, quibus sane ut Horatius lu-
dit, æs triplex circa pectus erat, potius opinari de-
bemus, eorumq; uices vnice dolere, quam effusi-
ore cachinno irridere, Nempe q; ingruentibus uel
nocturnis tenebris, vel crassiore aëris caligine, vel
qualicunq; alia nebulosa constitutione, prorsus
truci Tridentifero nexi, aut natantium monstroꝝ
tristes epulę, aut sequentium pelagi fluctuum iam
iam pereuntia indies fiebant mancipia, Nimirum
qui sacerrimo isto Magnetis usu, tanquam Delio
prenatore, destituerentur. Quo dum nunc per
ali

aliquot secula, etiam rudiores Nauitæ, vbiuis lo-
corum sint cõmuniti, Triremes & nauigia sua,
non modo profundissimis noctibus, obscurio-
req; quacunq; tempestate, pro libitu vel ventis
cõmittere audent, vel temone tutius regere que-
unt, Verum eremigatis insuper Tropicis, in nul-
lam non totius orbis partem penetrare animosif-
sime pergunt. Quod vel Magellanica illa plus
quã stupenda, & nulli prius ætati a condito Mun-
do pertentata, per fretum Pathagonicũ ad Mo-
luccas insulas nauigatio, elapsis iam plus minus
triginta quinq; annis, Carolo quinto Imperatori
inuieto ratũ fecit: Ea namq; ex portu Hyspalensi
soluens, & per Atlanticũ mare Amphisciosq;, ad
ipsas Antipodum regiones traiciens, ac inde ve-
lis nequaquã conuersis, non tam prospere quam
fortissime, tum per Orientalis tum per Meridio-
nalis Indię, adeoq; per extremã Africę oram circũ
fluens, mare lōgissimis erroribus reuertens, Vni-
uersum terrarũ vastissimiq; oceani traſsum, men-
struo & triennali cursu, circulariter dimensa ac pe-
ragrata est: Quo temporis spatio, preter alia dictũ
mira, illam omnes intercalares horas, facta quam
accuratissima ex Ephemeridibus annotatione, no-
stri bissextilis anteuertisse, & integrũ diem, annu-
alibus Solis calculis, incredibiliter ademptũ, con-
stantibus numeris deprehendisse ferunt. Sed ad

propositum redeundo, Peregrinū hunc meum,
Ipsius Physiologiæ mysten elegantissimū, Ita op-
tarim hac mea opera studiosis, assiduo exercitio
domesticum familiaremq; futurum, ut perspicu-
cissimis illius monitis innixi, non modo Magne-
tis manuactione, posthac mundi aspectabilis
ambitū, tam pedestri quam maritimo itinere (ut
interim de subterraneis Metallicorum cuniculis
Acheronteisq; puteis sileam, quibus lapis hic iti-
dem egregie deseruit) nulli non peruium quaquā-
uersum esse perdiscant, Verum insuper quoq; ad
Rotæ istius cōstructionem vigilantiori indagine
adspirent, qua & perennis motus fundamenta,
pro indefinente τῶν αὐτομάτων siue Horologiorū,
siue aliorum instrumentorū, siue item Stelliferi glo-
bi, stata circumgyratione, resultare & aliæ infinite
Astronomiæ difficultates, æquissima Verticalium
circularum discussione, indubitata serie elucidari
ac determinari poterunt. Etenim eiusmodi pa-
cto haud inanem laborem insumpturum opinor,
si quis bonis auribus disputationem eam, quæ no-
stro tempore, de Telluris ad instar planetarū cur-
su, controuertitur, ad infallibiles Geometriæ sphe-
ricorumq; triangulorū apodixes, per huius nostri
lapidis diutinas reuolutōes, ex animo reuocare,
& indefatigata cura debite acriusq; rimari digna-
tus fuerit; Nam si ex Aquæ aut Roris unius gut-
tulæ

rule rotonditate, totū Mare & Elementū Aquæ,
sphericam formam habere, propter easdem cun-
ctarum partium cū suo toto, ut in Homogeneis
corporibus semper cōsuevit, rationes, conicere,
immo asserere, non est nephas: Cur ex ultronea,
lapidis huius circumlacione, totius Terrestris mo-
lis naturales aliquot motus imaginari, aut artifi-
cialiter etiam presupponere prohibemur? preser-
tim cū tali hypothesei cunctas tam fixarum quam
errantium stellarum adparentias, & quas vocant
passiones, adde & certiora loca, palam deprehendi
pulchriusq; colligi queant, quā ne vndecimo qui-
dem mobili (quod nōnulli nuper adeo Cœli fir-
mamento affingere non horruerunt) nec vllis
Absidibus, Epicycliis, Ecentricisue, solidiore ca-
none in hanc vsq; horam factum esse, vel lippis &
tonforibus notum existit. Sed me longius ab in-
stituto tramite quam par sit euagatum, Prefatio-
nemq; ipso ferme opere prolixiorē esse, melius
spero interpretabuntur, qui uel rei indignitatem,
vel τὰς φυσικὰς σόφρας amanter perpendere volue-
rint: Vbi enim erga tenellam fœturam hęc nos sol-
licite adfici cogunt, ac illa semper Paradoxam do-
ctrinā vehementius propugnare hortatur, Quis
rogo tam insulsus tetricusq; est futurus, qui non
ad ista placide conuiuebit, & optime etiā consul-
turus sit, uidelicet me ignotum hunc, optimumq;

Authorem uberius cōmendare, ac qbus possum
laudibus vehere extollereq? Cum primis, quādo
ego pro mea ingenuitate, illū ipsum Cēsareo iam
primum patrocinio liberali manu e plutei vincu-
lis tandem asseram, & per omnes liberalium ar-
tium prouincias liberū esse iure iubeam uelimq.

EPISTOLA PETRI PEREGRI-
NI DE MARICOVRT, AD SYGE-
RVM DE FONCAVCOVRT
MILITEM, DE MAGNETE:
Et est tractatus de Rota perpetui motus.

Tractatus iste de Magnete duas partes conti-
net, Quarū prima decem Capitula cōplectit,
Et secunda tria. Primū capitulū primę partis, est
de operis intentione. Secundum qualis debeat
esse huius operis artifex. Tertium de lapidis co-
gnitione. Quartum de scientia inuentionis par-
tium lapidis. Quintum de inuentione Poloz in
lapide, & quis eorum sit Septentrionalis, & quis
Meridionalis. Sextum qualiter Magnes attrahit
Magnetem. Septimum qualiter ferrum tractum
a Magnete ad Polos mundi uertatur. Octauum
qualiter Magnes ferrum attrahit, Nonum quali-
ter

ter pars Septentrionalis attrahit Meridionalem,
& econuerso. Decimū de inquisitione, vnde Ma-
gnes virtutem essentialē, quam habet, recipiat,
Secundę partis capitula: Primum capitulum de
compositione instrumenti, quo scitur Azimuth
ipsius Solis & Lunę, & cuiuslibet stellę in Hori-
zonte. Secundū est de compositione alterius me-
lioris instrumenti, eiusdem officii. Tertium de ar-
tificio compositionis Rotę perpetui motus,

CAP: I DE INTENTI- one operis.

A Micorum charissime, quandam Magnetis
lapidis occultā naturam, a te interpellatus,
rudi narratione referabo. Hucusq; enim nihil a-
pud Philosophos absq; noticię participio est io-
cundum, Et in tenebris obfuscatur bonorum na-
tura, donec in communis dedicationis radium
eligatur. Amore ergo tui conscribam plano ser-
mone, quę uulgo audienti penitus sunt ignota.
Attamen non nisi de manifestis huius lapidis, in
hac epistola trademus scientiam, Eo quod hęc tra-
ditio pars erit Tractatus, in quo docebimus phi-
losophica componere instrumenta. De occultis
huius lapidis tractare, spectat ad artem lapidum
sculpturę, per quam Imagines & sigilla fiunt. Et
licet

licet opa de quibus quesuisti apellem manifesta,
erunt tamen inestimabilia, & uulgo illusiones, &
quasi phantasmata: Et ideo quo ad uulgum se-
creta sunt, Astrologis uero & Naturalibus erunt
manifesta/ & ipsis erunt solatium, sicuti & proue-
ctis & maioribus fient non modici iuuamenti.

CAP: II QVALIS DEBEAT esse huius operis artifex.

SCito charissime, quod oportet artificem huius
Operis scire rerum naturas, nec ignarū esse cœ-
lestium motuum: Sed oportet ipsum esse indu-
strium in opere manuum etiam, ad hoc ut osten-
dat per huius lapidis opus, effectus mirabiles.
Nam per suam industriā poterit corrigere ex mo-
dico errorem, quod in eternum per naturā Mathe-
maticus alias non faceret, si manuum careret in-
dustria. In occultis enim operibus multum indi-
gemus industria manuali, & ut plurimum sine ea
nihil possumus facere completum. Multa namq;
subiacent imperio rationis, quę nisi manu cōple-
re non possumus.

CAP: III DE COGNITIO- ne Lapidis huius.

Sci.

SCiendum quod iste lapis quatuor cognoscitur
differentiis, scilicet Colore, Vnigeneitate, Pō-
dere, & Virtute. Color itaq; ipsius debet esse ferre-
us, & liuidus, mixtus indico seu cœlestino colore,
ut sit quasi ferrū politū ab aëre corrupto infectū,
Talem enim lapidem nunquā uidi absq; magno
effectu. Et talis ut plurimū reperitur in partibus
Septemtrionalibus, & adfertur a Nautis in om-
nibus partibus maris Septemtrionalis, vtpote
Normandię, Picardię, & Flandrię. Debet etiam
lapis iste esse vnigeneus in substantia, quoniam
qui habet maculas rubiginosas, & foramina par-
ua, nō est electus; Et vix inuenitur lapis iste absq;
scabiositate tali. Lapis etiam talis, propter suā
vnigeneitatem, & subtilium partium bonam com-
paginem, ponderosior efficitur, et preciosior exi-
stet. Virtus autem ipsius per magnam & fortem
magni ponderis ferri attractionem (cuius attra-
ctionis modum inferius narrabo) dignoscitur.
Si ergo lapidem cum eiusmodi differentiis inue-
neris, ipsum habeas si possis.

CAP: IIII IN SCIENTIA IN- uentionis partium lapidis.

SCire debes quod hic lapis gerit in se similitudi-
nem cœli; Cuius modū probationis inferius
C paten-

patenter docebo experiri. In cœlo namq; duo sunt
puncta nobiliora ceteris, Eo quod sphaera coelestis
super ea, tanquã super axes, mouetur: Quorum
vnum polus Arcticus seu Septentrionalis nun-
cupatur, Reliquum vero Antarcticus siue Meri-
dionalis. Sic in isto lapide penitus intelligas duo
puncta, quorum vnũ Septentrionale, reliquum
Meridionale dicitur. Ad istorũ duorũ punctorum
generalem inuentionem, multiplici industria po-
teris peruenire: Et est modus vnus, Vt rottunde-
tur lapis iste cum instrumento quo rottundantur
Crystalli, & alii lapides. Postea ponatur Acus, vel
ferrum oblongũ æquibrabile in modum acus, su-
per lapidem, & secundum longitudinem ferri, sig-
netur linea lapidem diuidens per medium, Postea
ponatur acus vel ferrũ in alio situ supra lapidem,
& secundum illum situm eodem modo iterum la-
pidem signa cum linea: Et si vis, facies hoc in plu-
ribus locis vel sitibus, et proculdubio omnes hu-
iusmodi lineę in duo puncta concurent, Sicut om-
nes orbes mundi, qui vocantur Azimuth, in duos
cõcurrunt Polos mundi oppositos: Et scito quod
vnus est Septentrionalis, reliquus Meridionalis,
Cuius probationem in sequentibus capitulis in-
uenies. Alius autem est modus inuentionis huius-
modi punctorum memoratorum, Videas locum
in lapide rottundato, ut dictum est, ubi sumitas
acus

acus vel ferri frequentius vel fortius adheret; Erit enim hic locus unus ex punctis inuentis per iam dictum modum. Vt ergo precise habeas punctum unum in lapide, Frange de acu uel ferro modicū, quod sit oblongū ad longitudinem duorum unguium, & ponas super locum in quo punctus iam dicto modo inuentus est, & si steterit orthogonaliter super lapidem, est proculdubio ibi punctus inquisitus: Si non, moueas ergo ipsum donec orthogonaliter steterit, quo facto, signa illic punctū, Et simili modo in opposita parte lapidis, punctū inuenies oppositum: Quod si tunc recte feceris, & lapis sit unigeneus & electus, puncta erunt directe tanquā Poli in sphaera oppositi.

CAP: V DE INVENTIONE

Polorum in lapide, & quis ipsorum sit
uel Arcticus, uel Antarcticus.

Vlta arte cognitionis Polorum lapidis huius in genere, Quis illoꝝ sit Septentrionalis uel Meridionalis, cognosces per hunc modū. Sume uas ligneum rotundū, ad modum cyphi uel paropsidis, & in eo pone lapidē, ita scilicet quod duo puncta ipsius sint æquidistantia in limbo uasis, Et tunc uas illud, cum lapide intus posito, pone in alio magno uase pleno aqua, ut sit lapis in pri-

mo uase, sicut nauta in naui: Vas autem primum sit in secundo uase spatioso, sicut naui in flumine fluctuans uel mari. Et dico in alio uase magno spatioso, ne per contactū ipsius ad limbum magni uasis, motus naturalis lapidis tui impediatur. Hic enim lapis sic positus, uoluet suum primum uas, quousq; polus Septentrionalis steterit in directo puncti Septentrionalis cœli, Et Meridionalis e directo Meridionalis: Qui lapis si millesies amoueat, totiens ad locum uel situm suum reuertetur instinctu Naturæ. Et cum partes Septentrionalis & Meridionalis sint notæ in cœlo, erunt & per eas puncta predicta in lapide nota, eo quod quelibet pars lapidis erit in directo suę partis cœli.

CAP: VI QVALITER

Magnes trahit Magnetem.

Habita ergo cognitione, q̄s Polus sit Septentrionalis, & q̄s Meridionalis, Signa in lapide Polos cū sculpturis, ut dignoscere eos, quoties oportuerit, queas. Et si tu uis postea uidere qualiter lapis lapidem attrahat, Duos lapides preparamos, ut dictum est, in hunc modum adaptabis. Pone unum in suo uase ut fluctuet, sicut nauta in cymba, & sint puncta iam inuenta æquidistantia

Ho

Horizonti, vel limbo uasis, quod idem est: Alterum uero lapidem in manu teneas, & adproxima partem Septemtrionalē lapidis quem tenes, parti Meridionali lapidis natantis in vase, sequet enim tunc lapis natans, eum lapidem quem tenes, quasi uolens ei adherere: Et partem Meridionalem, lapidis quē baiulas, econuerso parti Septemtrionali lapidis natantis pretende, accidet illud idem, uidelicet quod lapis natans sequitur lapidem quē tenebis. Scito ergo pro regula, quod pars Septemtrionalis in lapide, partem Meridionalem potest attrahere in alio lapide, Et Meridionalis Septemtrionalem. Quod si econtra feceris, uidelicet quod Septemtrionalem Septemtrionali adproximes, lapis quem in manu baiulas, lapidem natantem in aqua fugare uidebit: Si Meridionalem Meridionali adiungas, hoc idem accidet, Et hoc ideo, quia pars Septemtrionalis adpetit Meridionalem, quare Septemtrionalem fugare uidebitur, Cuius signum est quia Septemtrionalis finaliter Meridionali iungetur. Econtra autem accidit de reliqua parte Meridionali, quia si protendatur Meridionali parti natanti, uidebis illico eam fugare, Cum tamen non faciat, sicut dictum est, in parte Septemtrionali ad Meridionalē. Et ex hoc eueritur quorundam fatuitas, dicentium quod si Scāmonea cholera ratione similitudinis attrahit,

Ergo Magnes Magnetem magis quam ferrū attrahet, Cum falsum supponant, & hoc sit verum, quod experimento patet.

CAP: VII QVALITER FER-
rum tactum cum Magnete ad Polos
Mundi uertatur.

VT notum est omnibus expertis, quod cum ferrum oblongum Magnetem tetigerit, & ligno leui uel uestucę fuerit affixum, & Aquę expositum, Vna pars mouebitur ad stellam dictam Nauticam, eo quod prope polum est, Nam ueritas est qđ non mouetur ad stellam ipsam dictam, sed ad polum. Cuius probationem uidebis infra in suo capitulo: Pars uero reliqua ad partem cœli oppositam mouetur. Quę autem ferri pars, ad quam cœli moueatur partem, Scias quod pars ferri quam Meridionale latus lapidis tetigerit, ad Septemtrionalem cœli uertetur, Et econuerso erit de parte ferri, quam Septemtrionale latus lapidis tetigerit, nam ad Meridionalem uoluetur: Et est res miranda non intelligenti, sed expertis uerum esse constat.

CAP: VIII QVALITER MAG-
nes ferrum attrahat.

Si

• **S**I secundum naturalem adpetitum lapidis velis
ferrū fluctuans, siue natans super aquā, attra-
here, Vide partem Septemtrionalem ferri, et ei ad
proxima partem Meridionalē lapidis, Eam enim
insequetur. Vel econtra, parti Meridionali ferri
porrige Septemtrionalem lapidis, Eam enim sine
resistentia attrahet: Si autē facias econtra, quod
scilicet parti Septemtrionali ferri, partem Septem-
trionalem lapidis porrexeris, ferrum fugare uide-
bis, quo usq; pars Meridionalis eidem ferro con-
iungatur, Et similiter de parte reliqua idem intel-
ligas. Si autem violentia fiat in partibus, quod
uidelicet pars ferri Meridionalis, quæ cum Sep-
temtrionali lapide tacta fuerit, tangatur cum Me-
ridionali lapidis, Vel ista quæ cum meridionali ta-
cta fuerit (quæ etiam Meridionalis in ferro ad-
pellatur) Meridionali lapidis iungatur, alterabi-
tur virtus in ferro de facili, Et fiet Meridionale,
quod fuit Septemtrionale in eo, & econtrario. Et
caussa est huius, impressio uirtutum agentis con-
fluitatis seu conficientis & alterantis seu alterni-
tatis uirtutem primi motoris.

CAP: IX QVARE PARS SEP-
temtrionalis Meridionalem attra-
hat, et econtra,

Pars

PArs autem Septemtrionalis lapidis Meridio-
nalem attrahit, & eōuerſo, ut dictū eſt: In cu-
ius attractione, lapidis fortioris uirtus agens, de-
bilioris uero patiens eſt. Huius autem rei cauſ-
ſam, per hanc uia fieri iam exiſtimo, Agens enim
intendit ſuum patiens, non ſolum ſibi adſciſcere,
ſed etiam unire, ut ex agente & patiente, fiat unū
per naturam: Et hoc poteſt experiri in iſto lapide
mirabili in hunc modum, Sume lapidem vnum,
quem ſingas A. D. in quo ſit A. Septemtrionale,
D. uero Meridionale punctum. Et ipſum in duas
partes diuide, ut fiant duo lapides ex eo, Poſtea
lapidem, qui A. tenet, aque exponas, ut fluctuet,
& uidebis quod A. uertetur ad Septemtrionem
ut prius: Fractura enim non tollit proprietates
partium lapidis, cum lapis ſit unigeneus, Et ſic
oportet quod pars huius lapidis in ipſa fractura,
quæ ſit B. meridionalis exiſtat. Hic ergo lapis,
de quo dictum eſt nunc, ſingatur A. B. de re-
liquo & qui D. tenet, ſi aquæ exponatur, uide-
bis quod D. erit Meridionalis, ut prius, quia
uertetur ad Meridiem in aqua: Pars uero reliqua,
ex parte fracturæ Septemtrionalis erit, quæ ſit C.
Erit ergo iſte lapis C. D. Primus lapis A. B. ſit a-
gens, C. D. patiens: ſicq; uides quod duæ partes
duorum lapidum, quæ ante ſeparationem in uno
lapide erant continuæ, poſt ſeparationem una in-
ueni-

uenitur Septentrionalis, alia Meridionalis. Quod
si rursus eedem partes adproximentur, una alterā
attrahit, quo usq; sibi coniungantur in puncto
B. C. vbi fractura fuerat: Vnde quantum est de
naturali adpetitu, fiet unum corpus ut primo.
Cuius signū est, si illic cementetur, easdem opera-
tiones, quas prius, exercebit. Agens ergo, ut uides
experimento, intendit suum patiens sibi unire,
hoc autem fit ratione similitudinis inter ea. Opor-
tet ergo cum B. iungatur C. uirtute Septemtrio-
nis, ut fiat una linea ex agente & paciente, secun-
dum hunc ordinem A. B. C. D. et B. C. sint
punctum unum: In hac enim vnione retinetur,
seu saluatur identitas partiū extremarum, in si-
militudine qua erant primo, A. enim Septemtrio-
nale est in tota linea, sicut erat in diuisa, Eodem
modo D. Meridionale, sicut erat in ipso paciente
diuiso, sic est etiam in ipso unito, B. C. uero effi-
ciuntur idem: Et eodem modo accidit si A. iun-
gatur cum D. ut duę lineę fiant una, uirtute uni-
onis ipsius actionis, secundū hunc ordinem C. D.
A. B. ut D. A. sit unum punctum, tunc remanebit
identitas partium extremarum, sicut primo ante-
quam unirentur, namq; punctum A. erit Septem-
trionale, B. uero Meridionale, sicut prius D. C.
erant diuisa. Si autem fieret aliter, non saluaret
hec identitas seu similitudo partium. Vides enim

D quod

quod si C. Meridionale iungatur cū A. Septemtrionali, quod est contra expertā veritatem, quod ex illis duabus lineis fiat una linea secundū hunc ordinem B. A. C. D. Vt autem sint in puncto uno D., quod erat Meridies antequam vnirentur, requiritur in hac linea totali A. B., quod reliqua extremitas sit Septemtrionalis, quæ prius tamen erat Meridionalis, Ecce dissipatur idemtitas seu similitudo prior. Vel si ponas B. Meridionale, sicut erat antequam vnirentur, requiritur quod D. altera pars Septemtrionalis existat, cū tamen fuerit Meridionalis. Et sic ibi non seruatur idemtitas nec similitudo, Oportet enim illud, quod iā conuersum est ex duobus in unum, sit in eadem specie cum agente: Quod sic non esset, si natura istud impossibile eligeret. Idem autem inconueniens acciderit in contrariis, si iungas B. cum D. ut fiat vna linea secundū hunc ordinem A. B. D. C. ut patet intuenti. Natura ergo intendit ad esse, uel agit meliori modo quo potest: Eligit primū morum & ordinem actionis, in quo melius saluatur idemtitas, quā in secūdo. Patet ergo ex his, quare Meridionalis Septemtrionalem attrahat, & e conuerso. Item quare Meridionalis Meridionalem, & Septemtrionalis Septemtrionalem non,

CAP.

CAP: X DE INQUISITIONE

vnde Magnes virtutem naturalem,
quam habet, recipiat.

Q Vidam autem debiles Naturę inquisitores
opinati sunt, quod virtus qua agit Magnes
in ferrum, sit in locis mineralibus, in quibus ipse
Magnes inuenitur, Vnde dicunt, licet quod ferrū
ad Polos mundi moueatur, hoc tamen non est,
nisi quod minera lapidis in illis partibus situatur.
Isti autem ignorant quod in diuersis mundi par-
tibus iste lapis inuenitur, ex quo sequeretur quod
ad diuersa mundi loca moueretur, quod falsissi-
mum est: Et rursus ignorant, quod locus sub Po-
lis sit inhabitabilis, eo quod medietas Anni sit illic
dies, & alia medietas Nox, quare ab illis locis pos-
se ad nos venire Magnetem, fatuum est existima-
re: Precipue cum lapis uel ferrum vertatur tam
ad partem Meridionalem, quam ad Septemtrio-
nalem, ut patet per superius dicta, Estimari con-
gruit non solum a parte Septemtrionali, Ve-
rum etiam a parte Meridionali virtutem influi in
polis lapidis, magis quam a locis Minerę: Cu-
ius signum euidentius est, quod vbiq; homo fue-
rit, uidet ad ccelum, huius lapidis motum fieri, se-
cundum situm sui orbis Meridiani: Omnes autē
orbis Meridiani in polis mundi concurrunt, qua-

re manifestum est, quod a Polis Mundi poli Magnetis virtutem recipiant. Et ex hoc adparet manifeste, quod non ad stellam nauticam mouetur, cū non concurrant orbes meridiani in ea stella, sed in polis mundi: Stella enim Nautica extra orbem meridianum cuiuslibet Regionis semper inuenitur, in completa firmamenti reuolutione: Ex his ergo denuo manifestum est, quod a Polis Cœli, poli Magnetis virtutem recipiant. Ceteras autem lapidis partes, merito existimare potes influentiā a reliquis Cœli partibus retinere, Vt non solum sic polos lapidis a polis cœli uel mundi, sed totū lapidem a toto Cœlo recipere uirtutem et influentiam existimemus: Quod tibi tali modo potes experiri. Rottundetur lapis, & inueniantur in eo Poli, & postea dispone ipsum super duos stilos acutos lapidis, ita quod cuilibet polo sit unus stilus leuiter adfixus in suo puncto in lapide, ut scilicet lapis super eis sine difficultate possit moueri, quo facto, experiaris si lapidis partes æqualiter ponderant, uoluendo ipsum leniter super dictos stilos, & hoc pluries, & in pluribus horis dici facias sagaci industria, Quo facto, lapidem dispone in orbe Meridiano super suos polos, in polis lapidis leuiter affixos, & moueatur ad modum Armillarum, ita quod polorum ipsorum eleuatio uel depressio sit secundum Eleuationem & Depressionem polorū cœli,

coeli, in regione in qua uolueris. Quod si tunc Lapis moueatur secundum coeli motum, gaudeas te esse adsecutum secretum miraculū: Si uero non, imperitię tuę potius, quę Naturę defectui imputes. In hoc autem situ, seu modo positionis, Virtutes lapidis huius existimo proprie obseruari, Et in reliquis sitibus coeli uirtutem eius hebetari, seu obceçari potius quam cōseruari puto. Per hoc autem instrumentū excusaberis ab omni Horologio, Nā per ipsum scire poteris Ascendens in quacunq; hora uolueris, Simul ac omnes alias Cœli dispositiones, quas querunt Astrologi:

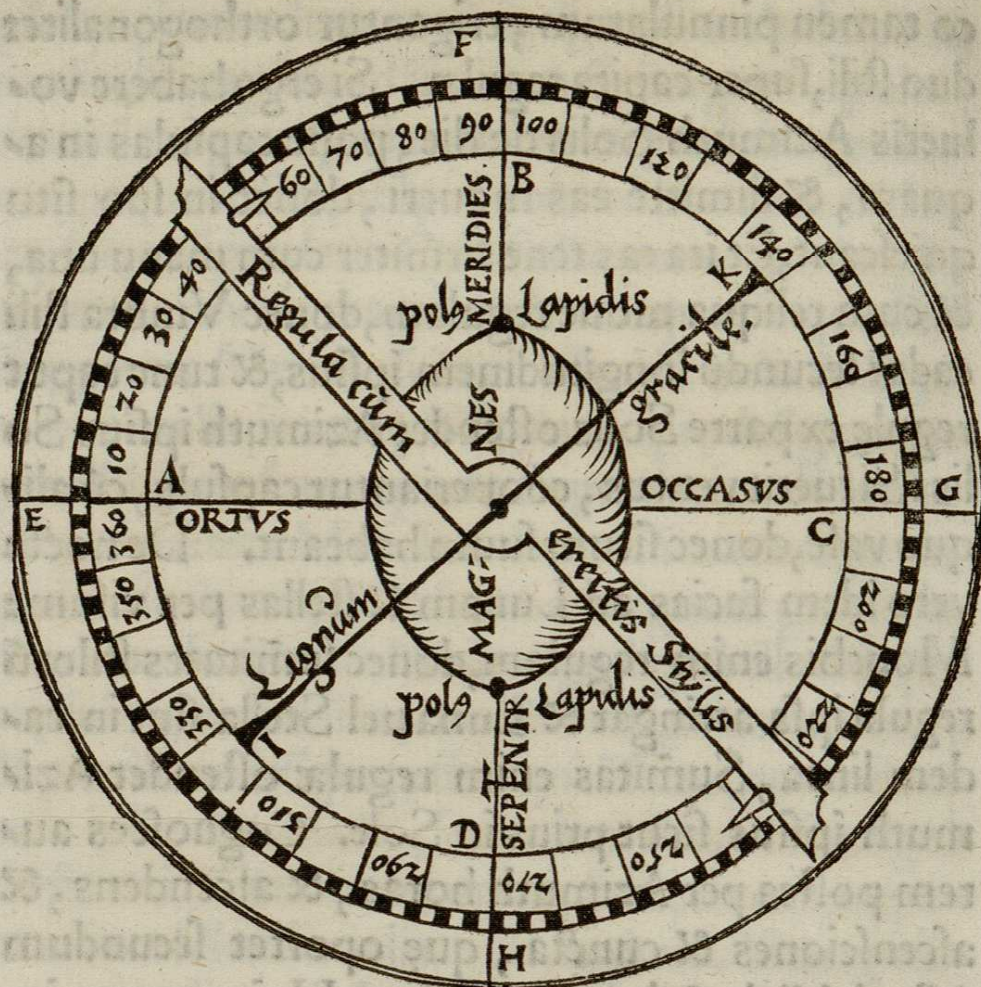
SECVNDÆ PARTIS CAP: I DE

Compositione instrumenti, quo scitur Azimuth Solis, & Lunę, & cuiuslibet Stellę in Horizonte.

Vlſis operibus naturalibus Magnetis manifestis, accedamus ad instrumenta, quę ex cognitione operis naturalis ipsius pendent. Sumat itaq; Magnes rottundus & inueniantur Poli ut dictū est, & elimetur inter duos polos in duabus partibus, ut sit lapis sicut Sphera compressa inter duos polos, quo minorem locum obtineat: Hic quidē lapis sic preparatus, inter duas positus ca-

psulas, in modum capsulę speculi recludatur in medio, Et capsulę ad inuicem sic iungant, q̄ ulterius nō magis adperiantur, nec aqua subingrediasur, preparent capsulę cū cola ad hoc apta, & sint capsulę ex ligno leui. Quo facto pone capsulas, sic aptatas, in vase magno, pleno aqua, in quo sint duę partes Mundi, scilicet Meridionalis & Septentrionalis, inuentę & signatę, quę designentur per filū extensum a parte Septentrionali vasis, vsq; ad partem Meridionalem: Dimitte ergo capsulas fluctuare, & sit super eas lignum gracile in modum diametri. Moue ergo lignū illud super capsulas, donec lineę meridionali, prius inuentę, & per filum designatę sit æquidistans, aut eadem cum ipsa: Quo facto, secundum situm illius ligni sic situati, signa lineam in capsulis, Et erit perpetuo linea Meridionalis in illa regione. Ista ergo linea, per aliam, ipsam orthogonaliter secantem, per mediū diuidatur, & erit linea Orientis & Occidentis: Et sic habeas quatuor quartas in capsulis actualiter signatas, Quatuor mundi partes designantes. Quarū quilibet in 90 partes diuidi debet, vt sint in uniuersum 360 partes in tota circumferentia capsularum: Et inscribe partes in ea, sicut in dorso Astrolabii consueuerunt inscribi. Erit insuper regula tenuis & leuis super capsulas sic inscriptas, admodū regulę in dorso Astrolabii: Lo

co tamēn pinnularum, erigantur orthogonaliter
duo stili, super capita regulæ. Si ergo habere vo-
lueris Azimuth Solis de die, pone capsulas in a-
quam, & dimitte eas moueri, donec in suo situ
quiescant, Et ita eas tene firmiter cum manu una,
& cum reliqua moue regulam, donec Vmbra stili
cadat secundū longitudinem ipsius, & tunc caput
regulæ ex parte Solis ostendet Azimuth ipsius So-
lis: Si fuerit ventus, cooperiantur capsulæ, cū ali-
quo vase, donec situm suum habeant. De nocte
vero idem facias ad Lunam & stellas per visum:
Mouebis enim regulam, donec summitates stilorū
regula ipsa attingat & Luna uel Stella sint in ea-
dem linea, Summitas enim regulæ ostendet Azi-
muth ipsius, sicut prius in Sole. Cognosces au-
tem postea per Azimuth horas, & ascendens, &
ascensiones & cuncta, quæ oportet secundum
Astrolabii doctrinam complere: Huius autem in-
strumenti formam, sequens figura demonstrat.

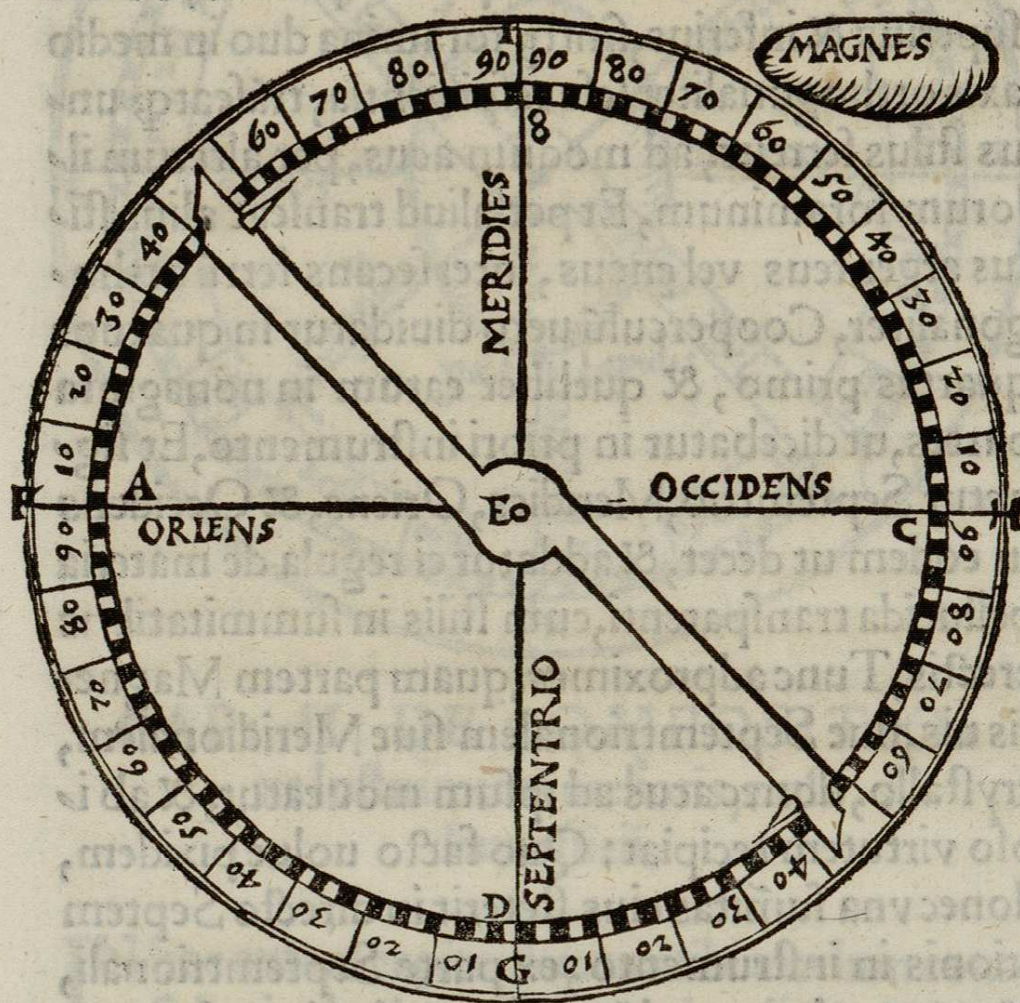
CAP: II DE COMPOSITIO, ne Instrumenti melioris, eius- dem officii,

IN hoc autem capite dicemus tibi modum com-
positionis alterius instrumenti melioris & certi-
oris effectus. Fiat vas ligneū, uel æneum, uel cu-
iuscuncq; volueris materiei solidę, & sit ad modū
pixidis, contractum, parum profundū, & sit com-

petenter amplum, Et aptetur sup id cooperculū
de materia transparente, sicut est vitrum vel cri-
stallum; Si totum etiam vas fuerit materie trans-
parentis, melius erit. Disponatur in medio talis
vasis Axis gracilis de are vel de argēto, adplicans
extremitates suas ad duas partes pixidis, scilicet
superius & inferius, sintq; foramina duo in medio
axis orthogonaliter sese respicientia, trāseatq; un-
us stilus ferreus, ad modum acus, per alterum il-
lorum foraminum, Et per aliud transeat alius sti-
lus argenteus vel æneus, intersecans ferrū ortho-
gonaliter, Cooperculū uero diuidatur in quatuor
quartas primo, & quelibet earum in nonaginta
partes, ut dicebatur in priori instrumento, Et sig-
netur Septemtrio, Meridies, Oriens, & Occidens
in eodem ut decet, & addatur ei regula de materia
pellucida transparenti, cum stilis in summitatibus
erectis, Tunc adproximes, quam partem Magne-
tis uis, siue Septemtrionalem siue Meridionalem,
cristallo, donec acus ad ipsum moueatur, & ab ip-
so virtutem recipiat: Quo facto uolue pixidem,
donecyna sumitas eius steterit in directo Septem-
trionis in instrumento, ex parte Septemtrionali,
& tunc uolue regulā ad Solem de die, et Lunam
vel Stellas de nocte, modo supra dicto. Per hoc
item Instrumentū diriges gressus tuos ad ciuitates
& insulas, & loca quęcunq; & ybicunq; uolueris

E in

in terra vel mari, dummodo longitudines & latitudines ipsorum tibi sint notę. Qualiter autem ferrum in aëre stet virtute lapidis huius, in libro de operibus Speculorū narrabimus: Et hæc est iam dicti lapidis instrumentalis descriptio, ut hic depicta est.

Totum cooperculum sit de crystallo vel simili materia transparente, ut limbum A. B. C. D. contineat, Limbus vero hanc eoram superficiem continens, uidelicet F. G. H. I., est circulus pixidis continentis, constituens cum cooperculo superficiem vnā &c.

CAP.

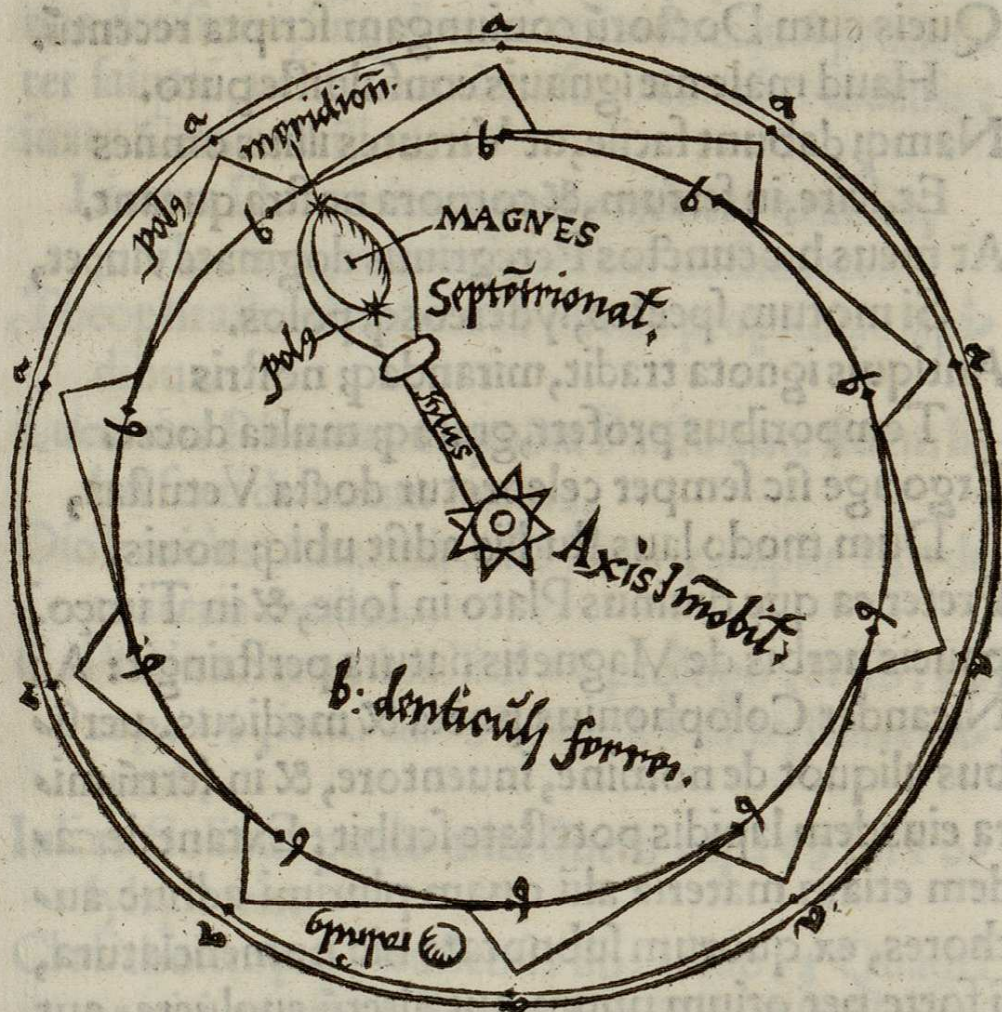
CAP: III DE ARTIFICIO

Compositionis Rotę perpe- tui motus.

IN hoc autem capitulo tibi reuelabo modum
componendi Rotam continue mobilem, mira-
bili ingenio: In cuius inuentione multos uidi va-
gos, ac labore multiplici fatigatos, Non enim ad-
uertebant per virtutem, seu potentiam, huius la-
pidis ad huiusmodi se magisterium posse perue-
nire. Ad rotę igitur huius compositionem seu con-
structionem, compones capsulam argenteam, ad
modum capsulę speculi, concauam, subtili artifi-
cio extrinsecus elaboratā, cum sculpturis & per-
foraturis, quas facies sola pulchritudinis causa,
& alleviationis ponderis, Ita tamen perforabis,
quod oculus ignari infra capsulas non percipiat,
quod in ea subtiliter inseretur. Interius autem
sint clauuli uel denticuli ferrei, vnius pōderis, lim-
bo affixi, decliues, propinqui, Ita ut non distet un-
us ab alio, plus quam unius fabę uel ciceris est
spissitudo. Sit autem dicta rotula in pondere sua-
rum partiū uniformis: Et tunc axem affigas per
medium, super quam uoluatur rotula, axe immo-
bili existente, Cui axi stilus addatur argenteus, af-
fixus eidem inter duas capsulas collocatus, in cu-
ius summate Magnes situetur, in hunc modum

preparatus: Rotundetur & inueniantur poli, ut dictum est, Postea figuretur in modum Oui, polis intactis, & in duabus partibus intermediis oppositis aliquantulum elimetur, ut sit compressus, ad hoc quod minorem locū occupet, ne parietes capsulę motu rotulę interius tangat, Quo sic disposito, super stilum collocetur ut lapis in annulo: Sitq; polus Septemtrionalis uersus denticulos rotulę, aliquantulū inclinatus, ut uirtus ipsius non diametraliter, sed cum aliquali inclinatione, in ferreos denticulos influat, Vt cum quilibet denticulus ad polum Septemtrionalem uenerit, & modicum ex impetu rotulę illum transierit, ad partem Meridionalem accedat, quę potius fugabit quam attrahet, ut patet per regulam superius traditam: Sicq; erit quilibet denticulus in tractu perpetuo, & fuga perpetua. Et ut uelocius rotula suum exerceat officium, intra capsulam reclude calculum paruum, rotundum, æneum, uel argenteū, tantę quantitatis quod inter quoslibet duos denticulos capiatur, Ita quod cum Rota eleuabitur, calculus cadat in partem oppositam. Quare cum motus rotę sit perpetuus in unam partem, etiam & casus calculi erit in partem oppositam, receptus inter quoslibet denticulos Rotę perpetuę, qui sua ponderositate petens centrum Terrę, faciet iuuamentum, denticulosq; non sinet in directo lapidis
qui

quiescere. Sint autem loca inter denticulos con-
uenienter incuruata, ut apte capere possint calcu-
lum in parte sui casus, ueluti sequens depictum
diagrāma commonstrat.

FINIS,

E iii

ACH

ACHILLES P: GASSERVS
L: AD LECTOREM.

Herculei ueteres si quis pernosse lapilli
Scriptores cupit, En nomina clara damus.
Queis cum Doctorū coniungam scripta recentū,
Haud male me ignauis consuluisse puto.
Namq; dabunt facile, ut Virtutes illius omnes
Et, scire, in ferrum, & corpora nostra queant.
At meus hic cunctos Peregrinus dogmate vincet,
Si motum spectes, sydereosq; polos.
Antiquis ignota tradit, mirandaq; nostris
Temporibus profert, grataq; multa docet.
Ergo age sic semper celebretur docta Vetustas,
Dum modo laus studiis adsit ubiq; nouis.
Preter ea quę diuinus Plato in Ione, & in Timęo,
paucis uerbis de Magnetis natura perstringit: Ac
Nicander Colophonius poęta & medicus, uersis
bus aliquot de nomine, inuentore, & in ferrū mi-
ra eiusdem lapidis potestate scribit: Extant de ea-
dem etiā materia alii quam plurimi adhuc au-
thores, ex quorum subnotata hic nomenclatura,
si forte per otium unum aut alterū euoluere, aut
per curiositatem adeo omnium scripta semel ex-
cutere lubet, Nullo modo preclarissima ea M: T:
Ciceronis sententia prætereunda erit, que primo
de Diuinatione libro habetur hisce uerbis. Cur
fiat

fiat quidq; queris, recte omnino, Sed non nunc id agitur: Fiat, necne fiat, id queritur. Vt si Magnetem lapidem esse dicam, qui ferrum ad se allicit & trahat, rationem cur id fiat afferre nequeam, fieri omnino negabis? &c. In promptu enim, hac una decisione, singulorum opiniones, uel prudenter saluari, uel humanitus sane excusari uidebis: iuxta Celticum illud.

Linque Deo tacitas naturę reddere causas,
Maxima pars ueri pectora nostra later.

Theophrastus Lesbicus in libello proprio de lapidibus.

Lucretius Rhomanus poëta Paulo ante finem libri sexti de rerum natura.

Dioscorides Anazarbensis libro 5, capite 139 de materia medica.

C: Plinius Secundus libri 20 prologo, & lib: 34 cap: 14, item lib: 36 cap: 16 de hystoria naturali.

Iulius Solinus paulo ante finem cap: 65 sui Polyhystoris.

Cl: Ptholemeus Pelusiensis lib: 1 cap: 3 Quadripartiti operis ad Syrum fratrem de Astrologia.

Cl: Galenus Pergamenus lib: 9 cap: 18 de simplicium medicamentorum facultatibus. Et lib: 1 de Naturalibus potentiis. Item libro ad Paternianum falso eidem ascripto, de simplicibus

bus medicamentis cap: 163.
Oribasius Sardonius lib: 13 qui est de facultate
metallicorum, elemento L:
Alexander Aphrodisæus lib: 2 cap: 23 de questio-
nibus naturalibus.
Marcellus latinus medicus lib: de empiricis me-
dicamentis cap: 1.
Dionysius Ambrosius archiepiscopus Mediolanensis
epistolarum lib: 6 epistola 42.
Suidas Græcus litera M. in suo lexico.
Aëtius Græcus medicus tetrabiblis 1, sermone 2,
cap: 25.
Isidorus Hispalensis iunior lib: 16 cap: 4 Æthy-
mologiarum.
Serapio Mauritanus parte 2 cap: 394 libri de me-
dicinis ~~compositis~~ *simpliribz*.
Haliabbas Arabs lib: 2 practice cap: 45 Regalis
dispositionis medicine.
Avicennas Persa lib: 2 cap: 471 Canonis Me-
dicine.
Marbodeus Gallus poëta, titulo 22 Enchiridii de
lapidibus preciosis.
Albertus Bolstadius Germanus lib: 2 tractatus 2
cap: 11, item eiusdem lib: tractatu 3 cap: 6
de mineralibus: Et lib: 2 cap: 1 de secretis
Nature.
Arnoldus de Villa noua in tractatu de simplici-
bus,

bus, ubi de Extrahentibus differit.

Galenus item lib. 3 cap. 24 de simpl: med: fac:

Petrus Aponanus medicorum & phylosophorū
Conciliator differentia 51, Item in tractatu
de uenenis cap: 11.

Mathæus Syluaticus litera L: cap: 449 in opere
Pandectarum Medicinæ.

Barptholemæus Anglicus lib: 16 cap: 63 de Pro-
prietatibus rerum.

Galeatius Italus litera L: et M: in libro de sim-
plicibus.

Marsilius Ficinus Florentinus lib: 3 cap: 8 & 15
de triplici uita: Item commentario in conui-
uium Platonis, oratione 6 cap: 2.

Raphaël Volaterranus lib: 27, segmento de la-
pidibus, tomo 3 Cōmentariorū Urbanorū,

Hermolaus Barbarus Venetus cap: 983 lib: 3
Corollariū in Dioscoridem.

Camillus Leonhardus Pisaurens. lib: 2 cap: 7 li-
tera M: speculilapidum.

H: Cornelius Agrippa Belga lib: 1 cap: 13 de
occulta Phylosophia.

Antonius Musa Brasauolus Ferrariens. in exami-
ne omniū simplicium medicamentorū, quo-
rum in officinis usus est, Sectione 447.

Hyeronimus Fracastorius Veronensis lib: 1
cap: 7 de Sympathia & antipathia.

F Geor

Gerogius Agricola Mysenus ab initio lib: 5 de
natura fossilium.

Hieronymus Cardanus Mediolanens. paulo post
medium lib: 7 de Subtilitate: Et lib: 9: cap:
48 de rerū Varietate, itē eiusdē lib: 16 cap: 90.

Iohannes Fernelius Ambianus lib: 2 cap: 2 de ab-
ditis rerum causis.

Amatus Lusitanus lib: 5 Cōmentatiōrū in Dio-
scoridem, enarratione 107.

Iohannes Baptista Montanus Veronens. in me-
taphrasi eorum, quę ad medicamentorū do-
ctrinam attinent, sectione 2 non procul a fine.

Item de uariarum morborum curationibus,
Consultatione 85 circa finem.

Andreas Matthiolus Senensis lib: 5 cap: 105, 88
lib: 6 cap: 27 Cōmentariorū in Dioscoridem.

Ianus Cornarius Zuiccauiens. Emblemate III
lib: 5 in Dioscoridem.

Christophorus Encelius Salueldens. lib: 3 cap: 8
de re metallica.

AD LECTOREM ACHILLES P.G.L.

Ecce & Cardanum, Lector, qui dum tibi pulchre
Dicta refert Fantis, perpetuamq; rotam
Non rari quicquam te hoc credas cernere scripto,
Necq; noua esse putes, nam Peregrinus adest.
Nam Peregrinus adest, primus qui talia dudum
A Edidit, inuento gaudet & ipse suo.
Attamen interea hæc breuiter fac perlege, Lector,
Quæ tibi Doctoris sunt uice, uel Scholii.

CAP:

CAP: XLVIII EX NONO LI-
bro Cardani de rerum Varietate,

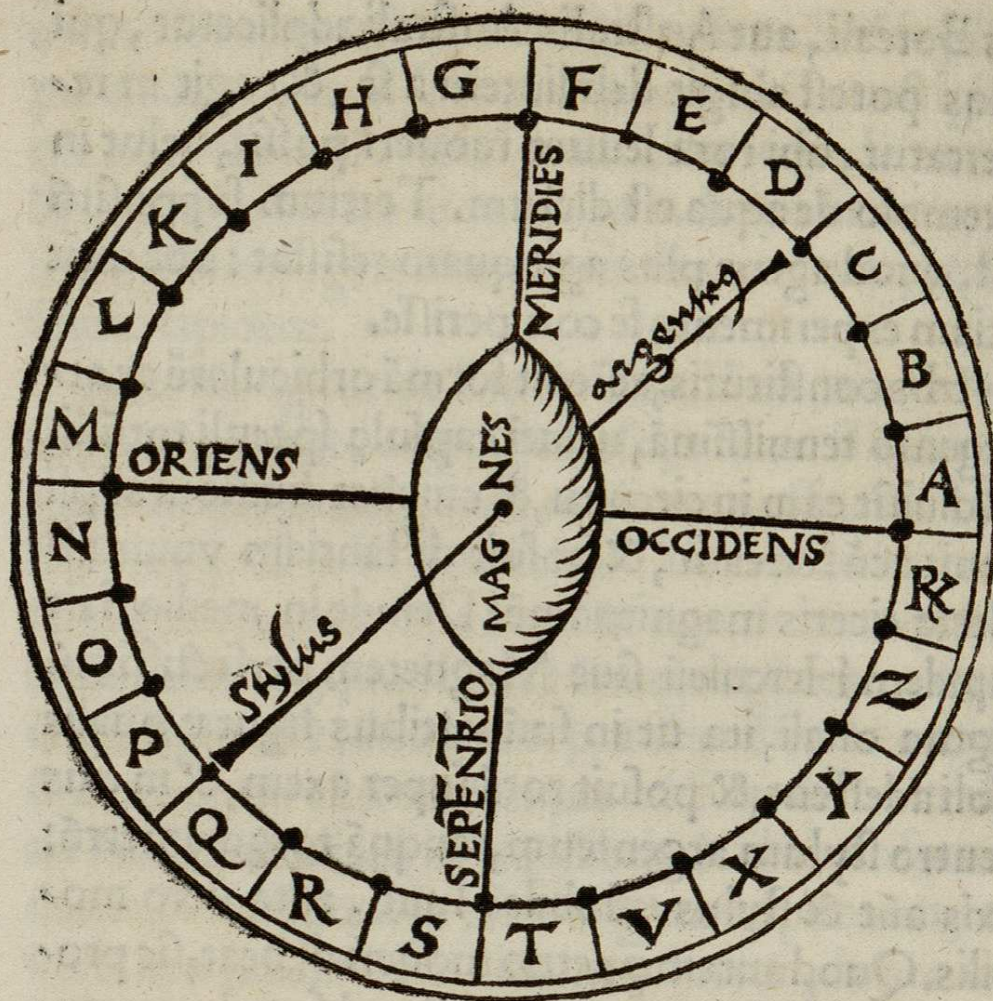
MOtum perpetuum simpliciter alibi non esse
quam in coelo, haud dubium est. Nam & si
perpetuus sit refluxus maris aut fluminis, descen-
sus cum substantia ipsa, cum neq; ipsum totū sit
perpetuū, non erit etiam motus. Non enim unus
motus esse potest: res autem quę mouetur non
eadem. Similiter, ut in libris de Subtilitate de-
monstratū est, nec in artificiosis esse potest, quo-
niam motus recti principium habent. Rectus au-
tem motus situm habet: Quę autem situm ha-
bent, ad terminum quendā feruntur. Motus igitur
perpetui ratio circularis, & in eo quod situm
non habet. Dico autem principium, non mate-
riam: materia enim omnis situm habet. Quę igitur
situm non habent, principia sunt quę trahunt
aut expellunt nature proprietate: Quemadmodū
Herculeus lapis. In circulari igitur machina, & ab
eo lapide & ex ferro, cum nihil aliud trahat hunc
motum inueniri, aut omnino non inueniri necesse
est. Deinde oportet perpetuo plus trahi quam re-
tineri, & rursus propelli quam resistere: Duplica-
to igitur excessu, motus continuus euadet. Non
potest autem plus trahere, quam retinere perpe-
tuo: nisi quod trahitur, sit propinquius eo quod
F ii reti-

netur. Et eadem ratione in his quedam. Sed in his puluis & humor & senium lapidem vitiant: est igitur hoc perpetuū, veluti anima. Per se quidem talis, mortalis autem ut in corpore. Impedit autem senium & ferrugine & attritu instrumentum, non solum lapidem.

Antonio igitur de Fantis Taruisino, viro nostre ætatis erudito atq; ingenioso, uisum est instrumentum perpetui motus conficere posse, tali industria, quali infra describitur: Verum ad hoc ostendendum, tria supponit sibi experimento probata. Primum, quod lapis Herculeus si forma circulari figuretur, duo habet puncta e directo opposita: quorum alterum semper ad Boream, alterū ad Austrū tendit, si in æquilíbrio & libere suspendatur, & similiter si in pixide lignea imponatur, ea vero in aqua tam diu circumuoluetur, donec ea puncta, quę polos adpellat, ad suas cœli partes respiciant. Hoc autē a nobis libro septimo de Subtilitate ostensum est. Secundum suppositum est, quod ex experimento assumpsit: est quod polus Borealis Australem alterius trahit, & Australis Borealē, si duo lapides orbiculares fuerint: quod ex primo quasi supposito pendet, Nam si Borealis Boream respicit ex aduerso, igitur Australis alterius collocabitur, quoniā in oppositis sunt partibus, ut in figura uidebis: Quod si polus Borealis

lis Boreali, aut Australis Australi adplicetur, qui plus potest abigit debiliorem a se, & cogit ut reuertatur, ubi rota leuiter moueri possit, uelut in exemplo de aqua est dictum. Tertium suppositum est, quod agens plus agit quam resistat: hoc dicit etiam experimento se comperisse.

His constitutis, accepit formam orbicularē ex argento tenuissimā, ueluti capsulę speculi rotundi, & diuisit eam in circuitu, & cuilibet diuisioni adplicauit acū ferream, & posuit distantiam vnus ab altera ciceris magnitudinē: Deinde in medio fixit lapidem Herculeū siue Magnetem perfectissimū figura ouali, ita ut in summitatibus figurę oualis poli adessent, & posuit rotā super axem, & in eius centro stylum argenteum, tanquā rotę diametrū: axis aut & stylus immobiles sunt, rota uero mobilis. Quod autem perpetuo moueri debeat, sic probat. Cum enim extrema lapidis, ad se trahant partes proximiores & secundū situm, & vna dirigat ferrum ad Boream, & alia ad Austrū, fiet ut O. descendat in P., & P. descendat in Q., & similiter A. in B., & B. in C.: Fertur enim sic pars Orientis ad Boream, & Occidentis ad Austrum: quare se iuuabunt, & motus erit unus, ex primo supposito. Et quia per tertium suppositum, pars vnaqueque magis trahit quam resistat, partes E. & S., G. & T. minus resistunt, quam trahantur partes M. & N.

A., & maxime quia priores stant in æquilibrio & ad perpendiculum, ideo immobiles natura sua: partes autem quæ ad Orientem & Occidentem, declives & mobiles.

Et si quis dicat, quod Occidentalis resistit ascendendo, si Orientalis debet descendere, dicit, quod quantũ ad motum gravitatis sunt in æquilibrio, sicut & superior & inferior: Ergo ratione gravitatis non impediunt, nisi quantũ est gravitas ro-

te, quæ parua admodum est: Igitur cum motus lapidis se iuuent inuicem, & grauitates non impediant, perpetuo circumagetur rota, quod dixit se expertum esse. Nunquam ergo deficiet causa talis motus, atque ita erit perpetuus, nam acus rotam agunt.

Rursus constituit alium lapidem, qui ad perpendicularum illi priori superstet, eademque ratione ac demonstratione utitur ad declarandum hunc motum esse perennem. Atque hoc inuentum hoc habet difficultatis, quod ferrum quam celerrime ad lapidem ipsum fertur, unde concitata rota versabitur cum impetu. Videntur autem perpetua inæqualitate carere, quoniam ea interrumpit motum: Nemini autem dubium esse debet, quin remissum oporteat esse omnem motum, qui perpetuus futurus sit, velut & cœli: At hic si remissus fuerit, erit etiam tardus; quia omnibus impedimenti obnoxius &c.

